

становлення такого інституту відіграватиме важливу роль у розвитку правової культури суспільства, допоможе розвантажити систему адміністративних судів України та сприятиме мирному вирішенню публічно-правових спорів.

Список використаних джерел:

1. Волковицька Н. Медіація: альтернативний чи ефективний спосіб вирішення спорів? URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-Alternativniy-chi-efektivniy-sposib-virishennya-sporiv.html> (дата звернення 24.04.19)
2. Про медіацію. Проект закону № 2480 від 27.03.2015 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2480&skl=9. (дата звернення 24.04.19)
3. Закон України «Про медіацію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1725-19> (дата звернення 24.04.19)

Корчагіна А.М.

*аспірант кафедри галузевого права Херсонського державного університету
м. Херсон, Україна*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ В УКРАЇНІ

В останні роки в світовій правовій доктрині спостерігається тенденція до використання альтернативних (позасудових) способів врегулювання конфліктів, до яких, зокрема, належить і медіація. Однак, якщо інститут медіації фактично введений до норм українського законодавства вже декілька років, то щодо застосування процедури медіації в кримінальному процесі України існує низка невирішених питань організаційного та процесуального характеру.

Незважаючи на наявність в Україні правової бази проведення медіації, на даний час у кримінально-процесуальному законодавстві України не застосовуються норми, які б регулювали процес вирішення конфлікту шляхом використання медіації. Досліджуючи вітчизняне законодавство з даного питання, можна зробити висновок, що основною перешкодою в застосуванні медіації в кримінальних справах перешкоджає відсутність детальної регламентації процедури примирення в нормативно-правових актах, а також обмежене коло справ, у яких можна застосовувати дану процедуру.

Окремі питання застосування медіації в кримінальному процесі у досліджували такі вчені, як: Х.Д. Алікперов, Ю.В. Баулін, Л.М. Володіна, І.А. Войтюк, А.В. Гайдук, Л.В. Головка, О.А. Губська, В.В. Землянська, Л.В. Лобанова, В.Т. Маляренко, Л.Б. Сало, В.М. Трубников тощо. Проте, не зважаючи на достатнє розроблення теоретичних аспектів поняття, принципів та моделей медіації, актуальним залишається питання нормативно-правового забезпечення медіації в як кримінальному процесуальному, так і законодавстві загалом.

Відповідно до ст. 1 проекту Закону «Про медіацію» № 3665 від 17.12.2015 медіація - позасудова процедура врегулювання конфлікту (спору) шляхом переговорів сторін конфлікту (спору) за допомогою одного або декількох медіаторів [4].

На сьогодні норми, що передбачають процес медіації в Україні містяться у Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020

роки, затвердженій Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015, Законі України «Про безоплатну правову допомогу» (ст. ст. 2, 7) від 02.06.2011 р. №3460-VI, а також у проекті Закону «Про медіацію» № 3665 від 17.12.2015.

Останній є єдиним спеціалізованим актом, який визначає правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору), її принципи та статус медіатора.

Проте наявність лише законопроекту, який вже тривалий час є на розгляді Верховною Радою України, не дає можливості реалізовувати в повній мірі весь потенціал медіації як в правовій площині загалом, так і конкретно в кримінальному судочинстві. Ми погоджуємось із думкою Н.Л Бондаренко-Зелінської, що причиною такого стану речей є інформаційний вакуум навколо цього альтернативного способу вирішення спорів, оскільки не зважаючи на наявність великої кількості наукових доробок, більшість із них мають загальний інформативний характер без необхідної конкретики, а тому юридична громадськість має вельми туманне уявлення про сутність медіації, її процедуру та інструментарій, а найголовніше – про методику застосування медіативних технологій [1, с. 188].

Необхідно відмітити, що на сьогодні чинне українське законодавство має основи для запровадження медіації в кримінальному провадженні. Насамперед, це інститут примирення, який передбачений ст. 56 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та більш детально регламентується Главою 35 КПК України «Кримінальне провадження на підставі угод» [3].

Слід відмітити, що певні кроки в цьому напрямі вже були здійснені. Так з метою удосконалення механізмів примирення сторін у кримінальних справах ще у 2006 році було розроблено проект Закону «Про медіацію (посередництво) у кримінальних справах» та «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України щодо процедур медіації (посередництва)». Також серед нормативно-правових актів, які стосуються застосування медіації в кримінальних справах, варто звернути увагу на Рекомендацію № R (99) 19 від 15 вересня 1999 року «Медіація у кримінальних справах», Рекомендацію 20(2003) Комітету Ради Міністрів Державам-членам щодо нових способів роботи із злочинністю неповнолітніх та ролі правосуддя у справах неповнолітніх, Рішення Ради Європейського союзу від 15 березня 2001 року «Про місце жертв у кримінальному судочинстві» (2001/220/ЖНА), Європейський кодекс поведінки для медіаторів, Інструкцію щодо кращого застосування чинної Рекомендації щодо медіації у кримінальних справах від 7 грудня 2007 року,

На нашу думку, для законодавчого закріплення медіації в кримінально-процесуальному законодавстві слід доповнити існуючі правові норми та внести зміни в чинний КПК України, передбачивши можливість застосування медіації як альтернативного способу вирішення кримінальної справи. Зокрема, доцільним є доповнення КПК окремою главою, яка б визначала:

- щодо яких кримінальних проступків чи злочинів якого ступеня тяжкості можливе проведення медіації; на якій стадії кримінального процесу може застосовуватися медіація;
- хто може виступати ініціатором проведення медіації;
- процедуру проведення медіації в кримінальному провадженні;

- статус медіатора у кримінальному провадженні (його права та обов'язки, гарантії незалежності тощо);
- процесуальний порядок проведення медіації;
- у процесуальну форму завершення процедури медіації.

Але для цього необхідним є прийняття спеціалізованого закону «Про медіацію» та Кодексу етики медіатора, що надасть можливість легалізувати цю процедуру, сприятиме її популяризації та підвищенню рівня соціальної довіри до даної послуги.

Введення інституту медіації в кримінальний процес є логічним продовженням впровадження моделі відновного правосуддя, яке, по суті, доповнює офіційну форму правосуддя, залучаючи самі сторони кримінального конфлікту до подолання суспільно небезпечних наслідків вчиненого правопорушення. Слушною є позиція Ю. М. Дьоміна, що головною метою вирішення кримінально-правового конфлікту має бути не покарання винуватого, а усунення завданої шкоди шляхом досягнення консенсусу між його сторонами та збереження спокою в суспільстві [2, с. 12].

Отже, медіація в кримінальних справах є досить перспективним напрямом та потребує детальної наукового опрацювання та законодавчого закріплення. Проведений вище аналіз стан нормативно-правового регулювання медіації дає підставу зробити висновок, що у чинному українському законодавстві існує достатньо передумов для впровадження інституту медіації в кримінально-процесуальному законодавстві. Головною умовою введення інституту медіації в кримінальний процес є прийняття спеціалізованого закону «Про медіацію». Слід також наголосити на тому, що введення інституту медіації є лише способом реалізації законних прав та інтересів разом із судовим розглядом кримінальної справи, а не самостійною (чи навіть факультативною) стадією кримінального процесу.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко-Зелінська Н. Л., Медіація: Перспективи впровадження в Україні / Н.Л. Бондаренко-Зелінська. *Міжнародне приватне право: розвиток і гармонізація*. 2012. № 11. С. 186–188.
2. Дьомін Ю. М. Інститут угод у кримінальному провадженні: важливі аспекти правозастосування. *Вісник національної академії прокуратури України*. 2013. № 4. С. 11–19.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 03.05.2019).
4. Проект Закону України «Про медіацію» від 17 грудня 2015 року № 3665. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH2TT00V.html (дата звернення: 03.05.2019).